

ÜNİTE ÖZETİ

- ✓ Doğal çevreyi, doğal çevrenin kendi içindeki etkileşimini ve doğal çevre ile insan ilişkilerini inceleyen bilim dalına **coğrafya** denir.
- ✓ Coğrafyanın konusu olan olaylar, doğal çevreyi oluşturan **atmosfer (hava küre)**, **hidrosfer (su küre)**, **litosfer (taş küre)** ve **biyosfer (canlılar küresi)**de gerçekleşir.
- ✓ Dünya'nın kutuplardan basık, Ekvator'dan şişkin kendine özgü şekline **Geoit** denir.
- ✓ Dünya'nın yıllık hareketinde, Güneş çevresinde dolanırken izlediği yola **yörünge** denir. Yörünge'nin yatay merkezinden geçtiği varsayılan düzleme **Yörünge düzlemi (Ekliptik)** denir.
- ✓ Kutup noktalarından ve yerin merkezinden geçtiği varsayılan doğruya **Yer eksenini** denir.
- ✓ Güneş ışınlarının yarım kürelerde dik açıyla geldiği en son enlemlere **dönence** denir. 23° 27' kuzey enlemi **Yengeç Dönencesi**'ni, 23° 27' güney enlemi **Oğlak Dönencesi**'ni oluşturur. Gece ve gündüzün 24 saat yaşandığı enlemlere **kutup dairesi** denir. 66° 33' kuzey enlemi Kuzey Kutup Dairesi'ni, 66° 33' güney enlemi Güney Kutup Dairesi'ni oluşturur.
- ✓ Dünya'nın aydınlık (gündüz) ve karanlık (gece) kısımlarını birbirinden ayıran sınıra **aydınlanma çemberi** denir.
- ✓ 21 Aralık ve 21 Haziran tarihlerine **solstis**, 21 Mart ve 23 Eylül tarihlerine **ekinoks** denir.
- ✓ Güneş ışınlarının düşme açılarına göre belirlenmiş iklim kuşaklarına **matematik iklim kuşakları** denir. Yeryüzündeki sıcaklık ortalamalarına göre belirlenmiş iklim kuşaklarına ise **sıcaklık kuşakları** denir.
- ✓ Bir yerin, kendine ait özellikleriyle tanımlanmasına **özel (göreceli) konum** denir.
- ✓ Dünya üzerindeki bir unsurun yerinin, paralel ve meridyenler kullanılarak gösterilmesine **matematik (mutlak) konum** denir. Dünya üzerinde olduğu varsayılan paralel ve meridyenlerden oluşan sisteme **coğrafi koordinat sistemi** denir. Bu sistemdeki yatay çizgilere **paralel**, dikey çizgilere **meridyen** denir.
- ✓ Bir meridyen yayını tam çembere tamamlayan, yani aralarında 180° fark olan tam karşısındaki meridyen yayına **antimeridyen** denir.
- ✓ Herhangi noktanın Ekvator'a olan açısız uzaklığına **enlem**, Başlangıç Meridyenine olan açısız uzaklığına ise **boylam** denir.
- ✓ Güneş'in ufuktaki yükseltisine göre belirlenen saate **yerel saat**, bir veya bir kaç yerin yerel saatinin ülke genelinde ortak olarak kullanılmasına ise **ortak (ulusal) saat** denir.
- ✓ Yeryüzünün tamamının ya da bir bölümünün, belirli bir oranda küçültülerek yatay düzleme aktarılmasıyla elde edilen çizimlere **harita**, harita bilimine **kartografya** denir.
- ✓ Haritalardaki bu küçültme oranına **ölçek** denir. Haritalarda **kesir ölçek** ve **çizgi ölçek** olmak üzere iki tip ölçek kullanılır. Ölçeği olmayan hiçbir çizim harita olarak kabul edilemez. Ölçeği olmayan kabataslak çizime **kroki** denir.
- ✓ Haritalarda kullanılan simge, sembol ve renklerin ifade edildiği tabloya **lejant** denir.
- ✓ Günümüzde yer şekillerinin gösterilmesinde en çok kullanılan yöntem **izohips (eş yükselti) yöntemi**dir. Bu yöntemde, deniz seviyesinden itibaren yükseklikleri aynı olan noktaları birleştiren eğrilere **izohips (eş yükselti) eğrisi**, bu eğrilerle hazırlanan haritalara **topoğrafya haritası** denir.
- ✓ Yer çekiminin etkisiyle yerküreyi çepeçevre saran gaz tabakasına **atmosfer (hava küre)** denir.
- ✓ Güneş'ten gelen zararlı ışınların büyük kısmının tutulduğu katmana **ozonosfer**, meteorların parçalandığı katmana **mezosfer**, radyo dalgalarının yansıdığı katmana ise **termosfer** denir.
- ✓ Maddelerin içindeki potansiyel enerjiye **ısı** denir. Bu enerji **kaliyile** ifade edilir. **Sıcaklık** ise potansiyel enerjinin dışa yansımadır. Aynı sıcaklığa sahip noktaların birleştirilmesiyle oluşturulan eğrilere **izoterm eğrisi** denir. İzoterm eğrileriyle çizilen haritalara ise **izoterm haritası** denir.
- ✓ Atmosferdeki gazların ağırlığına ve yer çekimine bağlı olarak, cisimlere yaptığı etkiye **hava basıncı** denir. Çevresine göre düşük değerlere sahip olan basınç alanlarına **alçak basınç** denir. Çevresine göre yüksek değerlere sahip olan basınç alanlarına **yüksek basınç** denir.
- ✓ Bir yerde sıcaklık değişimine bağlı olarak oluşan basınca **termik basınç** denir.
- ✓ Dünya'daki basınç dağılışı, aynı basınç değerine sahip noktaların birleştirilmesiyle elde edilen **eş basınç (izobar) eğrileriyle** gösterilir.

- ✓ Çevresine göre yüksek basınca sahip alanlardan, çevresine göre alçak basınca sahip alanlara doğru olan yatay hava hareketlerine **rüzgâr** denir. Rüzgârın bulunduğu yere doğru hareketine **rüzgâr yönü** denir.
- ✓ Atmosferde gaz halinde bulunan su buharına **nem**, suların her derece sıcaklıkta gaz hâline dönüşmesi olayına **buharlaştırma** denir.
- ✓ Havanın içindeki nem miktarına **mutlak nem**, havanın belli bir sıcaklıkta taşıyabileceği en fazla nem miktarına **maksimum nem**, mutlak nemin, maksimum neme oranına **bağıl nem** denir.
- ✓ Havadaki nemin soğumayla katı ya da sıvı hâle geçmesine **yoğuşma** denir. Bulutları oluşturan su taneciklerinin, yoğuşmayla katı ya da sıvı olarak yeryüzüne düşmesine **yağış** denir. Yağışın yıl içindeki dağılışına **yağış rejimi** denir.
- ✓ Atmosferin sıcaklık ve nem bakımından aynı özelliği gösteren bölümlerine **hava kütleleri** denir. Farklı hava kütlelerinin karşılaşma alanlarına **cephe** denir.
- ✓ Genel bir sınıflandırma yapmak için, birbirine yakın özellikler gösteren küçük iklim alanları birleştirilerek, **iklim kuşakları** oluşturulmuştur.
- ✓ İklim tiplerinin sınıflandırılmasında sıcaklık özellikleri dikkate alındığında **sıcak**, **orta** ve **soğuk** kuşak iklimleri olmak üzere üç ana iklim kuşağı oluşturulabilir. İklim tiplerinin sınıflandırılmasında nem özellikleri dikkate alındığında **nemli**, **yarı nemli** ve **kurak** kuşak iklimleri olmak üzere üç ana iklim kuşağı oluşturulabilir.
- ✓ Türkiye'nin iklimi üzerinde **matematik (mutlak) konum**, **çevresindeki denizler**, **yükselti**, **yer şekilleri** ve **çevresindeki basınç merkezleri** etkilidir.
- ✓ Türkiye kıyılarında güneyden kuzeye doğru sıcaklığın azalmasının nedeni **enlem**dir. Batıdan doğuya doğru gidildikçe sıcaklığın azalmasının nedeni ise **karasallık** ve **yükselti**dir.
- ✓ Türkiye'de **Akdeniz iklimi**, **ılıman okyanus iklimi (Karadeniz)**, **karasal iklim** ve **bozkır (step) iklimi** gibi orta kuşak iklimlerinin tümü görülür.
- ✓ Türkiye'nin **en yağışlı yerleri**; Doğu Karadeniz ve Batı Karadeniz kıyıları, Antalya civarı, Menteşe, Hatay ve Hakkâri yöreleridir. **Türkiye'nin en az yağışlı yerleri**; Tuz Gölü, Konya, Iğdır ve Harran ovalarıdır.
- ✓ Dünya'nın iç yapısı hakkındaki bilgiler deprem dalgaları, volkanik faaliyetlerle yeryüzüne çıkan malzemeler, kayalar ve sondajlardan elde edilmektedir.
- ✓ Dünya'nın en dış katmanı olan **yer kabuğu (litosfer)** çok incedir. Yer kabuğu, bileşimleri ve yoğunlukları birbirinden farklı sial ve sima tabakalarından oluşur.
- ✓ Yer kabuğu ile çekirdek arasında bulunan katmana **manto (astenosfer)** denir. Manto içinde bulunan sıcak ve akışkan yapıdaki maddeye **magma** denir. Dünya'nın en içteki katmanına **çekirdek (barisfer)** denir. En sıcak ve en yoğun katmandır.

- ✓ Yer kabuğunu oluşturan büyük parçalara **levha (plaka)** denir. **Levha Tektoniği Teorisi**'ne göre kıtalar tek bir parça (pangea) hâlindeyken mantodaki konveksiyonel akıntılarının etkisiyle zamanla parçalanarak birbirinden uzaklaşmıştır.
- ✓ Üst mantodaki erimiş magmanın yer kabuğunun içine soğularak ya da yeryüzüne çıkarak soğumasıyla **püskürük (magmatik) kayalar** oluşur.
- ✓ Kayalardan çeşitli şekillerde ayrışan malzemelerin göl, deniz ve okyanus gibi çukur alanlarda çökmesiyle **tortul (sedimenter) kayalar** oluşur.
- ✓ Tortul ya da püskürük kayaların, yüksek sıcaklık ve basıncın etkisiyle başka bir kayaca dönüşmesiyle **başkalaşım (metamorfik) kayalar** oluşur.
- ✓ Dünya'nın oluşumundan günümüze kadar geçen sürecin, önemli olaylara göre ayrıldığı zaman dilimlerine **jeolojik zamanlar** denir.
- ✓ Enerjisini Yer'in derinliklerinden alan kuvvetlere **iç kuvvetler** denir. İç kuvvetlerin oluşum sürecinde meydana gelen hareketlerin tümüne **tektonik hareketler** denir.
- ✓ Levhaların, deniz çukurlarındaki tortul tabakaları sıkıştırması olayına **orojenez (dağ oluşumu)** denir. Levhaların manto üzerindeki izostatik dengesinin çeşitli nedenlerle bozulması, yer kabuğunun yükselmesi ya da alçalması hareketlerine **epirojenez** denir.
- ✓ Enerjisini Güneş'ten alan ve yeryüzünü şekillendiren rüzgârlar, akarsular, yer altı suları, buzullar, dalgalar ve akıntılar gibi etkenlere **dış kuvvetler** denir.
- ✓ Yeryüzünün şekillenmesinde en etkili dış kuvvet akarsulardır. Akarsuların en yaygın olan aşındırma şekilleri **va-dilerdir**.
- ✓ Türkiye, büyük kısmı III. ve IV. jeolojik zamanlarda oluşan genç arazi yapısına sahiptir. Türkiye'nin şekillenmesinde en fazla etkili olan iç kuvvet orojenez, en fazla etkili dış kuvvet ise akarsulardır.
- ✓ Yüzeysel sularının, geçirimli arazilerden yer altına sızması ve geçirimsiz bir tabaka üzerinde birikmesiyle oluşan su sistemine **yer altı suları**, bu suların yeryüzüne çıktığı yerlere **kaynak** denir.
- ✓ Zonal toprakların oluşumunda temel etken **iklim özellikleri**, azonal toprakların oluşumunda temel etken **dış kuvvetler** (akarsu, rüzgâr, buzul) intrazonal toprakların oluşumunda ise **ana kaya** ve **yeryüzü şekilleridir**.
- ✓ Geçmiş jeolojik devirlerdeki iklim koşulları altında yetişmiş, günümüz iklim koşullarında yetişmeyen, fakat uygun ortamlarda varlığını koruyabilmiş bitkilere **relikt (kalıntı) bitki** adı verilir. Türkiye'deki endemik bitkilerin çoğu reliktir.
- ✓ Dünyanın yalnızca belirli yörelerinde görülen, başka yerlerde eşine rastlanmayan nadir, o yöreye özgü türlere **endemik tür** denir.

COĞRAFYA, İNSAN VE DOĞA

Doğal Ortamlar	Litosfer: Yerkürenin dışını oluşturan katı kabuk, taş toprak ve kayalardan oluşan ortam
	Atmosfer: Yerküreyi çepeçevre saran gazlardan oluşan ortam
	Hidrosfer: Okyanus, deniz, göl, akarsu ve yeraltı sularından oluşan ortam
	Biyosfer: Hayvanların, insanların ve bitkilerin oluşturduğu ortam
Coğrafya	Coğrafyanın Bölümleri
	Fiziki Coğrafya: Klimatoloji (iklim bilimi), jeomorfoloji (yer şekli bilimi), hidroğrafya (sular bilimi), biyocoğrafya (canlılar coğrafyası), toprak coğrafyası
	Beşerî ve Ekonomik Coğrafya: Yerleşme coğrafyası, nüfus coğrafyası, siyasi coğrafya, kültürel coğrafya, tarım coğrafyası, sanayi coğrafyası, enerji coğrafyası, ulaşım coğrafyası, ticaret coğrafyası, turizm coğrafyası
	Yerel Coğrafya: Bölgesel coğrafya, ülkeler coğrafyası, kıtalar coğrafyası
	Coğrafyanın İlkeleri: Dağılışı ilkesi, nedensellik ilkesi, karşılıklı ilgi ilkesi

DÜNYA'NIN ŞEKLİ VE HAREKETLERİ

Dünya'nın Şeklinin Sonuçları	Küresel Olmasının Sonuçları	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Güneş ışınlarının yere düşme açısının Ekvator'dan kutuplara doğru küçülmesi ve sıcaklığın azalması ✓ Paralellerin çevre uzunluklarının Ekvator'dan kutuplara doğru azalması ✓ Ardışık iki meridyen arası uzaklığın kutuplara doğru azalması ✓ Çizgisel hızın Ekvator'dan kutuplara doğru azalması ✓ Ekvator'da termik alçak basınç, kutuplarda ise termik yüksek basınç kuşaklarının oluşması ✓ Harita çizimi sırasında, açı – şekil ve boyutlarda bozulmalar olması
	Geoit Olmasının Sonuçları	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ekvator çevresinin kutuplar çevresinden uzun olması ✓ Ekvator yarıçapının kutup yarıçapından uzun olması ✓ Yer çekiminin kutuplarda Ekvator'dan fazla olması
Dünya'nın Yörüngesinin Elips Olmasının Sonuçları		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dünya'nın Güneş'e olan uzaklığı yıl içinde değişir. (Günberi – en yakın; 3 Ocak, Günöte – en uzak 4 Temmuz) ✓ Dünya'nın yörüngedeki hızı değişir. ✓ Mevsim süreleri yarım kürelere göre farklılık gösterir. ✓ Eylül ekinoksu 2 gün gecikmeyle (23 Eylül) yaşanır.
Dünya'nın Günlük Hareketinin Sonuçları		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gece ve gündüz peş peşe ardalanır. ✓ Günlük sıcaklık farkları oluşur. ✓ 30° ve 60° enlemlerinde dinamik basınç kuşakları oluşur. ✓ Sürekli rüzgârlar ve okyanus akıntıları sapmaya uğrar. Okyanus akıntılarında halkalar oluşur. ✓ Ana ve ara yönler oluşur.
Dünya'nın Yıllık Hareketinin – Eksen Eğikliğinin Sonuçları		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Orta kuşak ülkelerinde yıl içinde dört mevsim belirgin olarak yaşanır. ✓ Güneş'in doğuş ve batış saatleri yıl içinde değişir. ✓ Gece ve gündüzler yıl içinde uzayıp kısalır. ✓ Dönenceler ve kutup daireleri oluşur. (Matematik iklim kuşakları oluşur.) ✓ Muson rüzgârları oluşur. ✓ Aydınlanma çemberi yıl içinde yer değiştirir.
Dört Önemli Gün	Solstis Günleri	21 Haziran: Kuzey Yarım Küre'de yaz, Güney Yarım Küre'de kış mevsiminin başlangıcıdır. 21 Aralık: Kuzey Yarım Küre'de kış mevsiminin, Güney Yarım Küre'de yaz mevsiminin başlangıcıdır.
	Ekinoks Günleri	21 Mart - 23 Eylül: Dünya'nın her yerinde gece ve gündüz süresi birbirine eşittir. Bahar mevsimlerinin başlangıcıdır.

COĞRAFİ KONUM

Mutlak (Matematik) Konum	Paralel	Ekvator'a paralel birer derecelik açılarla geçtiği varsayılan hayali yatay çizgilerdir.
	Meridyen	Başlangıç meridyenine (Greenwich) birer derecelik açılarla çizilen hayali dikey çizgilerdir.
Göreceli (Özel) Konum	Bir yerin karalara, denizlere, ulaşım yollarına, doğal zenginliklere, komşu ülkelere göre durumu o ülkenin göreceli (özel) konumudur. Ayrıca yükseltisi ve yer şekli özellikleri de özel konumun belirtilmesinde kullanılmaktadır.	

HARİTA BİLGİSİ

Harita Elemanları	Harita Başlığı	Haritalarda çizimi ifade eden amaca uygun başlık konur.
	Ölçek	Haritalardaki küçültme oranıdır. Kesir ölçek ve çizgi ölçek olmak üzere iki şekilde gösterilir. Büyük ölçekli haritaların gösterdiği alan dar, ayrıntısı fazladır. Küçük ölçekli haritaları gösterdiği alan geniş, ayrıntısı azdır.
	Lejant	Haritadaki işaret ve sembollerin anlamı gösterir.
	Coğrafi Koordinatlar	Haritalardaki paralel ve meridyenlerdir.
Projeksiyon Yöntemleri	Silindirik Projeksiyon	Ekvator'a yakın bölgelerin haritalarının çiziminde tercih edilir.
	Konik Projeksiyon	Orta enlemlerdeki bölgelerin haritalarının çiziminde tercih edilir.
	Düzlem Projeksiyon	Kutuplara yakın bölgelerin haritalarının çiziminde tercih edilir.
Haritalarda Yükselti ve Yer Şekillerini Gösterme Yöntemleri	İzohips (eş yükselti) Yöntemi	Deniz seviyesinden itibaren, aynı yüksekliğe sahip noktaların birleştirilmesiyle elde edilen kapalı eğrilerle yükselti ve yer şekillerinin gösterilmesi yöntemidir. Yükselti ve yer şekillerini göstermede en yaygın kullanılan yöntemdir. Bu yöntemle çizilen haritalara topoğrafya haritası denir.
	Renklendirme Yöntemi	0 - 500 metre arasındaki yükseltiler yeşil rengin tonlarıyla, 500 - 1000 metre arasındaki yükseltiler sarı renkle, 1000 - 1500 metre arasındaki yükseltiler turuncu renkle ve 1500 metreden yüksek yerler kahverenginin tonlarıyla gösterilir. Mavi tonları derinlikleri, beyaz renkler buzul alanlarını ifade eder.
	Kabartma Yöntemi	Yer şekillerini gerçeğe en yakın gösteren yöntemdir. Kabartma yönteminde yüksek yerler kabartılarak, çukur yerler derinleştirilerek gösterilir.
Haritalardan Yararlanma	Tüm haritalardan yararlanarak yer ve yön bulunabilir, alan ve uzaklık hesaplanabilir. Sadece fiziki haritalardan yararlanarak yükselti bulunabilir, eğim hesaplanabilir ve profil çıkarılabilir.	

DOĞA - İNSAN ETKİLEŞİMİ

TEST

1

1. Tropikal kuşakta yüksek sıcaklık ve bol yağış insan yaşamını zorlaştırmıştır.

Buna göre;

- I. Afrika,
- II. Avrupa,
- III. Asya,
- IV. Güney Amerika

gibi kıtaların hangilerinde bu tür bölgelerin olmadığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II
D) II ve III E) III ve IV

2. Aşağıdaki fiziki coğrafya alt dallarından hangisinin inceleme alanı **yanlış** eşleştirilmiştir?

- A) Hidrografya – Göller
- B) Jeomorfoloji – Rüzgârlar
- C) Biyocoğrafya – Bitkiler
- D) Klimatoloji – Yağış
- E) Biyocoğrafya – Mikroorganizmalar

3. Kula Jeoparkı, Batı Anadolu ile Ege'nin eşiğinde, Manisa ili sınırları içerisinde yer alır. (1) Kula volkanlarının ihtişamı günümüzden 2 bin yıl öncesine uzanır. (2) Antik dönemin Amasya doğumlu ünlü coğrafyacısı Strabon "Geographica" adlı ansiklopedik şaheserinde Kula'ya, kömür karası bazalt kayalarından ötürü "Katakekau-mene" yani "Yanık Ülke" ismini vermiştir. (3) Kula üstün nitelikli jeolojik ve jeomorfolojik miras öğelerinin yanı sıra Yunus Emre ve hocası Tapduk Emre Türbesi'nden Carullah bin Süleyman Camii'ne, kaya mezarlarından tarihi taş köprülere, çeşme ve hamamlara, zengin bir kültürel tarihe ev sahipliği yapıyor. (4) Kula'yı eşsiz kılan işte bu doğal ve kültürel mirasın bir arada ve etkileşim halinde bulunmasıdır. (5)

Yukarıdaki parçanın kaç numaralı cümlesinde, coğrafyanın dağılışı ilkesinden yararlanılmıştır?

- A) 1. B) 2. C) 3. D) 4. E) 5.

4. Aşağıdakilerden hangisi, coğrafyanın doğal sistemlerinin bir parçası **değildir**?

- A) Hidrosfer B) Litosfer C) Atmosfer
D) Biyosfer E) Astenosfer

5. Atmosferde meydana gelen "yıldırım, şimşek, sis, yağış, rüzgâr, nemlilik" gibi olaylar, aşağıdakilerden hangisinin konusudur?

- A) Klimatoloji B) Hidrografya C) Kartoğrafya
D) Jeomorfoloji E) Biyocoğrafya

6. Aşağıdakilerden hangisi, coğrafyanın yararlandığı bilim dallarından biri **değildir**?

- A) Astronomi B) Jeoloji C) Botanik
D) Felsefe E) Meteoroloji

7. I. 2010 yılında İzlanda'da yaşanan volkanik patlama, litosferde oluşmuş ama atmosferi de etkilemiş bir doğal olaydır.
II. Jeomorfoloji, hidrografya, matematik coğrafya, klimatoloji ve biyocoğrafya fiziki coğrafyanın alt dallarını oluşturur.
III. 1999'da Gölcük'te meydana gelen büyük Marmara Depremi litosferde oluşan bir doğal afettir.
IV. Sis ve yağış hidrosfer içinde yer alan doğal unsurlardır.

Yukarıdaki bilgilerden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız IV
D) I ve II E) II ve III

8. Aşağıdakilerden hangisi, coğrafyanın dört doğal ortamından biri olan hidrosferden (su küreden) **en az** yararlanma yollarından biridir?

- A) Ulaşım B) Enerji C) Su ürünleri
D) Yerleşme E) Sulama

9. Aşağıdakilerden hangisi doğal çevre koşullarının insan yaşamına etkisine örnek gösterilemez?

- A) Akdeniz ile Kızıldeniz'in Süveyş Kanalı ile birbirine bağlanması.
- B) Yüksek enlemlerde insanların kalın ve yün giysilere ihtiyaç duyması.
- C) Yer şekillerinin engebeli olduğu yörelerde yol yapım maliyetinin yüksek olması.
- D) Karadeniz Bölgesi'nde kırsal kesimdeki konutlarda ahşap kullanılması.
- E) İran ve Afganistan'da depremlerin can ve mal kaybına neden olması.

10. Aşağıdakilerden hangisi doğal unsurdur?

- A) Demir yolu
- B) Ahşap ev
- C) Mağara
- D) Ağıl
- E) Fabrika

11. Coğrafya ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Yeryüzündeki fiziki ve beşeri unsurlara ait bilgilerin, teknoloji ile yararlanılarak toplanması, depolanması ve analiz edilmesi sürecine Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) denir.
- B) Coğrafya doğal çevreyi, insanların yeryüzüne dağılışını, insan ve çevre etkileşimini ve doğal ortamdaki her türlü ekonomik faaliyeti inceler.
- C) Coğrafyanın, nüfus dağılışı, nüfus gelişimi, nüfusu yapısı ile nüfus değişimini inceleyen koluna demografi denir.
- D) Beşeri sistemler öğrenme alanında hava, iklim, yer şekilleri ve doğal bitki örtüsü yer alır.
- E) Kırsal kesimdeki konutlarda kullanılan yapı malzemelerinin farklılık göstermesi, doğal çevrenin insan yaşamına etkisine örnektir.

12. İzmir Körfezi ile Çandarlı Körfezi'nin arasından Ege Denizi'ne uzanan geniş bir burunda yer alıyor, Foça. (1) İlçe merkezi adalarla çevrili, koylar ve burunlarla süslü bir körfezin en dip kısmında bulunuyor. (2) Bu güzel Ege kenti, üzerinde kale ve antik kalıntıların bulunduğu bir burunla ikiye ayrılıyor ve iki koy meydana geliyor. (3) Burnun kuzeyindeki koya Küçük Deniz, güneyine de Büyük Deniz deniyor ve yaşam bu denizin kucağında geçiyor. (4) İşte yüzyıllar boyu böyle mavi ve böyle engin bir deniz diyarında yaşayan çocukların, insanların her çağda usta denizciler olmasının sırrıdır bu engin denizler. (5)

Yukarıdaki parçanın kaç numaralı cümlesinde coğrafyanın neden – sonuç ilkesi kullanılmıştır?

- A) 1.
- B) 2.
- C) 3.
- D) 4.
- E) 5.

- 13. • Yaşadığınız yörede insanlar geçimini hangi ekonomik faaliyetlerden sağlıyor?
- Yaşadığınız bölgede deprem, sel, heyelan, çığ gibi felaketlere rastlanıyor mu?
- Çevrenizde, oba, ağıl, mezra, yayla, çiftlik gibi yerleşmeler var mıdır?
- Bölgenizin elektrik ihtiyacını hangi kaynaklardan karşılıyorsunuz?

Yukarıdaki sorularla yoklanmak istenen bilgiler arasında, coğrafyanın hangi alt alanına ait inceleme yoktur?

- A) Yerleşme coğrafyası
- B) Sular coğrafyası
- C) Ekonomik coğrafya
- D) Afetler coğrafyası
- E) Enerji coğrafyası

- 14. Grönland'da yaşayan insanlar ile Brezilya'da yaşayan insanların giyim – kuşamları, beslenme tarzları ve konut tipleri birbirinden çok farklıdır.

Bu durum, iki bölgenin aşağıdakilerden hangisi bakımından farklı olmasıyla en iyi açıklanabilir?

- A) Yüz ölçümlerinin
- B) Gelenek ve göreneklerinin
- C) İklim özelliklerinin
- D) Gelir seviyelerinin
- E) Bitki örtülerinin

Test sonlarındaki optiği okutmak için "Merkez Dijital" uygulamasını kullanmanız gerekmektedir. Lütfen "Merkez Dijital" uygulamasını telefonunuza indiriniz.

1. • Petrol
• Kömür
• Demir
• Tuğla

Yukarıdaki kaynakların sağlandığı doğal ortam, aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Barisfer B) Litosfer C) Hidrosfer
D) Biyosfer E) Atmosfer

2. **Aşağıdakilerden hangisi fiziki coğrafyanın inceleme alanında yer almaz?**

- A) Toros Dağları'nın oluşumu
B) Kapadokya yöresindeki kayaç türleri
C) Karadeniz Bölgesi'ndeki kırsal yerleşme türleri
D) İç Anadolu Bölgesi'nin bitki örtüsü
E) Doğu Anadolu Bölgesi'nin akarsuları

3. Possibilizm görüşüne göre, insan – çevre ilişkilerinde en etkili değişirici faktör, insandır.

Aşağıdakilerden hangisi insanın doğa üzerindeki etkisine örnek oluşturmaz?

- A) İstanbul Boğazı'nın iki yakasının Marmaray Projesi ile deniz altından birleştirilmesi
B) GAP ile Güneydoğu Anadolu'da sulu tarımın yaygınlaşması, tarımsal üretim ve verimin artması
C) Batı Karadeniz sıra dağlarının Bolu Dağı Tüneli ile aşılarak karayolu ulaşımının sağlanması
D) Doğu Karadeniz kıyılarında ilkbaharda meydana gelen heyelan olaylarının can ve mal kayıplarına yol açması
E) Ordu – Giresun arasında Karadeniz doldurularak, hava alanı yapılması

4. Aşağıda coğrafyanın yararlandığı alt bilim dalları ile inceleme alanına giren konular verilmiştir.

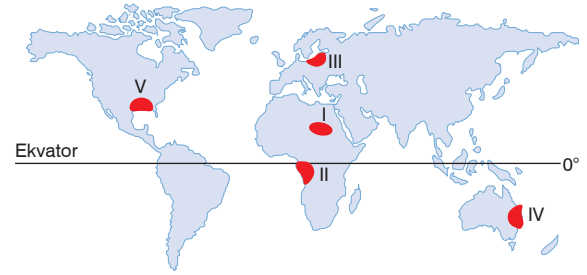
Bu eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Pedoloji – Toprak bilimi
B) Kartografya – Harita bilimi
C) Oseonografya – Okyanus bilimi
D) Fitocoğrafya – Bitki bilimi
E) Litoloji – Göl bilimi

5. **Aşağıdakilerden hangisi ekonomik coğrafyanın incelediği konulardan biri değildir?**

- A) Sanayi kuruluşları
B) Yeraltı zenginlikleri
C) Yerleşme türleri
D) Hayvancılık faaliyetleri
E) Turizm faaliyetleri

6. Teknolojik gelişmenin az olduğu, gelişmişlik seviyesi düşük bölgelerde, doğal çevrenin insan yaşamı üzerindeki etkisi daha belirgindir.

Buna göre, yukarıdaki haritada numaralandırılarak koyu renkle gösterilen alanların hangilerinde doğal çevrenin insan yaşamı üzerindeki etkisi daha belirgindir?

- A) I ve II B) I ve IV C) II ve III
D) III ve IV E) IV ve V

7. **Osmanlı İmparatorluğu sınırları içerisinde yaptığı gezileri "Seyahatname" adlı eserinde anlatan Osmanlı coğrafyacısı aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Piri Reis B) Besim Darkot C) Evliya Çelebi
D) Sırrı Erinç E) Seydi Ali Reis

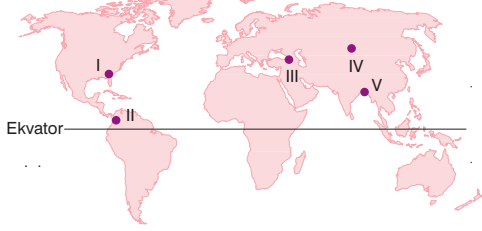
8. Gelişmiş ülke ve toplumlarda insanın çevre üzerindeki değiştirici etkisi daha fazladır.

Buna göre, aşağıdaki bölgelerin hangisinde bu etkinin diğerlerinden az olduğu söylenebilir?

- A) İber Yarımadası'nda
B) Arabistan Yarımadası'nda
C) Orta Avrupada
D) Kongo Havzası'nda
E) Kore Yarımadası'nda

Doğa-İnsan Etkileşimi

9. Bazı insan faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde doğal unsurlar belirleyici olduğundan, bu faaliyetler sadece belirli alanlarda yapılabilmektedir.

Haritada numaralandırılan yerlerle ilgili aşağıda belirtilen durumlardan hangisi, yukarıdaki açıklamaya örnek olarak gösterilemez?

- A) I numaralı yerde endüstriyel faaliyetlerin yaygın olması
 B) II numaralı yerde muz plantasyonlarının fazla olması
 C) III numaralı yerde arıcılığın önemli bir uğraş olması
 D) IV numaralı yerde göçebe hayvancılığın yaygın olması
 E) V numaralı yerde kıyı balıkçılığının geçim kaynaklarından biri olması
10. I. Doğal ortam; atmosfer, litosfer, hidrosfer ve biyosferden oluşur.
 II. Coğrafya dersinin amacı, öğrencilerin insan doğal çevre ilişkilerini anlama, mekânsal değişim ve dönüşümleri algılamadır.
 III. Günümüz dünyasında coğrafi mekânların birbirini etkileme gücü giderek azalmıştır.
 IV. Mutlak konum: Bir yerin yükselti, yer şekilleri, denizlere göre konum gibi özelliklerine bağlı olan durumları ifade eder.

Yukarıda verilen bilgilerden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) Yalnız IV
 D) I ve II E) III ve IV

11. Orta Çağ'daki müslüman coğrafyacılar kıblenin belirlenmesi, namaz vakitlerinin ve dini günlerin tespit edilmesi alanlarında çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalar kapsamında Ay'ın ve Güneş'in konumlarını gözlemlemişlerdir.

Buna göre Orta Çağ'daki müslüman coğrafyacıların, coğrafyanın aşağıdaki dallarından hangisine daha fazla katkı yaptığı söylenebilir?

- A) Matematik coğrafya B) Jeomorfoloji
 C) Siyasi coğrafya D) Nüfus coğrafyası
 E) Klimatoloji

12. **Aşağıdakilerden hangisi, insanların doğal çevre üzerindeki etkisine örnek gösterilemez?**

- A) Libya'da, Büyük Yapay Nehir projesi ile ülkenin güneyindeki zengin yeraltı su kaynaklarının 4 bin km uzunluğundaki boru hattı ile ülkenin kuzeyine taşınması ve 150 bin hektarlık tarım alanı kazanılması.
 B) İtalya'da güneş ışınlarını alamayan kuytu bir vadi içerisinde kurulu Vigenella Köyü'ne, köyün karşısına kurulan dev bir ayna ile güneş ışığının yansıtılması.
 C) Hollanda'da gelgitin etkisindeki alçak kıyıların, denizden toprak kazanma, taşkın koruma ve kıyı setlerinin inşaatı ile düzenlenmesi ve kullanıma sunulması.
 D) İsviçre ile Fransa arasında yer alan yüksek ve engebeli Alp Dağları bölgesinin kara ve demir yolları tünelleri ile birbirine bağlanması.
 E) Erzurum, Kars, Ardahan, Ağrı gibi şehirlerde ısınma giderlerinin Antalya, Adana, Hatay, Mersin gibi şehirlere oranla fazla olması.

13. • Coğrafyanın, litosferi ve onun üzerindeki yeryüzü şekillerini inceleyen bilim dalıdır.
 • Coğrafyanın neden sorusunu, cevaplayan ilkesidir.
 • İnsanlar tarafından yapılan, üretilen ve doğal olmayan unsurlardır.
 • Sıcaklık, basınç, rüzgâr, nem ve yağış gibi iklim olaylarını inceleyen coğrafya dalıdır.

Yukarıda, aşağıdakilerden hangisinin tanımı verilmemiştir?

- A) Klimatoloji B) Beşeri unsur C) Jeomorfoloji
 D) Nedensellik ilkesi E) Dağılım ilkesi

1. Türkiye'de, aşağıdaki doğal unsurlardan hangisi bulunmaz?

- A) Buzul B) Gayzer C) Kaldera
D) Zeytin E) Obsidyen

2. Coğrafya bilimine katkı sunan aşağıdaki kişilerden hangisi, Yakın Çağ'da yaşamıştır?

- A) Uluç Bey B) İdrisi C) Strabon
D) Carl Ritter E) Kristof Kolomb

3. Tire'de anlatılacak o kadar çok şey var ki, bir sıraya koymak gerekir. Örneğin işe Tire'nin eski haliyle başlamak iyi olur, eski sokaklar gerçekten görülmeğe değer. Çınarlar, kavaklar, zeytinler, çamlar; Güre Dağları'na¹ yaslanmış dar sokakları ağaç dallarının altına saklanmış. Sokaklar ve evler kadar yaşlı bu ağaçlar, asırlar boyu² gölgelerini buradan esirgememiş.

Tire'ye bu yıl baharda gittiğim için oranın güzelliklerini daha iyi görebildim. Papatyalar tepeleri kaplamıştı; uzaktan ağaçların altına kar yağmış gibi görünüyordu. Meyve ağaçları da dallarını renk renk çiçeklerle süs-

lemişti, yani doğa varını yoğunu ortaya dökmüştü. Boyları neredeyse belime gelen papatyaların arasına uzanıp 10 – 15 dakikalığına da olsa dünyanın kargaşasından uzaklaştım. Arnavut kaldırımlı daracık sokakları,⁴

avlulu ve eyvanlı evleriyle geçmişi günümüze taşıyan bir ilçe Kula. Ahşap Kula evleri ise kapı tokmaklarından cumbalarına kadar görsel bir şölen sunuyor ziyaretçilerine. Kula'nın eski mahallelerinde geleneksel Türk ve Rum evleri yan yana görünüyor. Rum evlerini⁵

Türk evlerinden ayıran en önemli özellik, giriş kapısının sokağa açılması. Türk evlerine ise duvarlarla çevrili bir avludan geçilerek giriliyor.

Yukarıdaki paragrafta, altları çizilerek numaralandırılan yerlerin hangileri beşeri unsurları ifade etmektedir?

- A) 1, 2 B) 1, 3, 5 C) 3, 5
D) 2, 4, 5 E) 4, 5

4. Aşağıdakilerden hangisi coğrafya öğretiminde hedeflenen amaçlardan biri değildir?

- A) İnsan yaşamında ve doğal çevredeki değişimin sürekliliğini kavramak.
B) Afet ve güncel sorunlar konularında duyarlılık yaratmak.
C) Dijital ortamlarda harita okuma, yorumlama, sorgulama ve çizim becerisi kazanmalarını sağlamak.
D) Doğal kaynakların daha verimli ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak.
E) Canlıların doğal çevreden etkilenmelerinden kaynaklanan psikolojik sorunlara çözüm üretmelerini sağlamak.

5. Aşağıdakilerin hangisinde coğrafyanın dağılış ilkesine değinilmemiştir?

- A) Kap Bölgesi, Kaliforniya, İber Yarımadası, Orta Şili ve Mora Yarımadasında Akdeniz iklim özellikleri görülür.
B) Amazon ve Kongo havzaları, Batı Avrupa ve Güneydoğu Asya Dünyanın en fazla yağış alan yerleridir.
C) İzlanda, İtalya, Endonezya, Japonya, Filipinler, Yeni Zelanda, Peru, Şili ve Kolombiya aktif volkanların etkin olduğu yerlerdir.
D) Yalova, Bursa, Afyonkarahisar, Denizli, İzmir, Ankara, Aydın ve Balıkesir termal turizmin geliştiği yerlerdir.
E) Etrafı dağlarla çevrelendiği için, İç Anadolu Bölgesinde yıllık yağış miktarı çok azdır.

6. Coğrafi olaylar incelenirken, aralarındaki bağlantılar göz önüne alınır. Buna coğrafyanın "karşılıklı ilgi" ya da "bağlantı ilkesi" denir.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi coğrafyanın bağlantı ilkesine uygun bir örnek değildir?

- A) İngiltere, Japonya, Almanya, Fransa, ABD, Çin ve İtalya gibi ülkelerde sanayi çok gelişmiştir.
B) Güneş ışınlarının düşme açısı Ekvator'dan kutuplara doğru küçüldüğünden sıcaklıklar genelde azalır.
C) Yükseklerle çıkıldıkça, havanın kalınlığı ve yoğunluğu azaldığından basınç da giderek azalır.
D) Karadeniz kıyılarında yağışın fazla, yamaç eğimlerinin çok olması nedeniyle heyelan olaylarına sıklıkla rastlanır.
E) Orman bakımından zengin; Norveç, Finlandiya, Endonezya, İsveç gibi ülkelerde ahşap evler yaygındır.

Doğa-İnsan Etkileşimi

7. İnsanlar var olduğundan günümüze kadar sürekli doğadan yararlanmış, yaşadığı çevreyi değiştirme ve geliştirme yoluna gitmiştir.

Buna göre, aşağıdaki insan faaliyeti ve gerçekleştiği doğal ortam eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

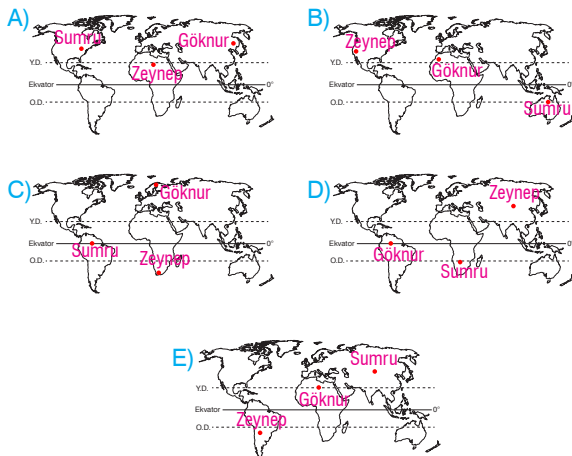
- A) Düzce - Kaynaşlı ile Bolu arasındaki ulaşımın Bolu Dağı tüneliyle kısaltılması - Litosfer
 B) Karadeniz'de denizin doldurularak Ordu - Giresun hava limanının yapılması - Hidrosfer
 C) Coğrafi keşiflerle Amerika Kıtası'nda yetiştirilen bazı ürünlerin Avrupa Kıtası'nda da yetiştirilmesi - Biyosfer
 D) Kocaeli - Dilovası'ndaki yoğun sanayileşmeye bağlı olarak hava kirliliğinin artması - Atmosfer
 E) Brezilya'da Amazon Havzasındaki tropikal yağmur ormanlarının hammadde ihtiyacını karşılamak için tahrip edilmesi - Hidrosfer

8. Aşağıdakilerden hangisi jeomorfolojiye yardımcı bilimler arasında yer alır?

- A) Sosyoloji B) Ekoloji C) Litoloji
 D) Psikoloji E) Arkeoloji

9. • Göknur: Yaşadığım yörede avcılık ve balıkçılık dışındaki ekonomik faaliyetler zordur.
 • Sumru : Yaşadığım yerde yıl boyunca bol ve düzenli yağış var. Kahve, kakao ve muz önemli tarım ürünleridir.
 • Zeynep: Yaşadığım yörede kıyı turizmi ve seracılık önemli ekonomik faaliyetlerdir. Yaz mevsiminde sık sık orman yangını çıkar.

Yukarıda yaşadıkları yörelerin özellikleri verilen kişilerin buldukları yerler, aşağıdakilerin hangisinde doğru gösterilmiştir?

10. Aşağıda, yeryüzünün dört farklı bölgesindeki canlı yaşamına ait görseller verilmiştir.

Buna göre, verilen yörelerde canlı yaşamının farklılık göstermesinde;

- I. yeryüzü şekilleri,
 II. iklim özellikleri,
 III. jeolojik yapı,
 IV. enlem değerleri

gibi faktörlerden hangileri temel etkindir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) Yalnız IV
 D) II ve IV E) III ve IV

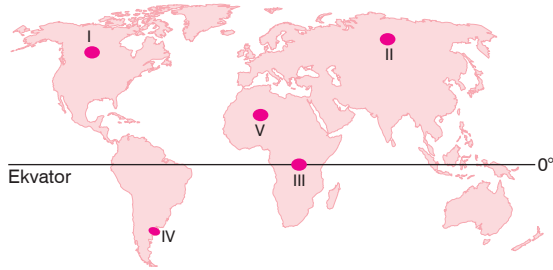
11. Aşağıdaki konulardan hangisi klimatolojinin inceleme alanı içerisinde değildir?

- A) Basınç değişimini etkileyen faktörler
 B) Küresel ısınmanın etkisi
 C) Yerleşim yerlerinin tarihi yapısı
 D) Sıcaklık ile yer şekilleri ilişkisi
 E) Yağış dağılımını etkileyen faktörler

1. Aşağıda bazı doğal unsurların etkileri karşlarına yazılmıştır.

Bunlardan hangisinin yanlış olduğu söylenebilir?

- A) Yağmur: Otların, ağaçların, tarım ürünlerinin ve hayvanların su ihtiyacını karşılar.
- B) Deniz: Yolcu ve yük taşımacılığında ulaşım amacıyla yararlanır, deniz ürünlerinin üretimi sağlar.
- C) Erozyon: Toprağın zenginleşmesine, tarımsal verimin artmasına olanak sağlar.
- D) Orman: Oksijen üretir; havayı temizler, gürültüyü azaltır, mobilya ve kağıt sanayiine ham madde sağlar.
- E) Fay: Meydana gelen depremlerle can ve mal kayıplarına yol açar, termal kaynakların oluşumuna yol açar.
2. Dünya turuna çıkan Mehmed Ekin, gözlemlerini şöyle ifade etmiştir.
- İlginç bir kabile ile tanıştım: Tuaregler.
 - Göçebe hayvancılık yapıyorlar, kıl çadırlar ve hasır evlerde yaşıyorlar.
 - Sıcaktan ve çöldeki kum fırtınalarından korunmak amacıyla baş ve yüzlerini örtüyorlar.

Buna göre, Mehmed Ekin'in bahsettiği "Tuaregler" yukarıdaki Dünya haritasında numaralandırılmış bölgelerin hangisinde yaşarlar?

- A) I B) II C) III D) IV E) V
3. Aşağıdaki doğa olaylarından hangisi taş kürede (litosferde) gerçekleşmez?
- A) Dalga B) Heyelan C) Volkanizma
- D) Erozyon E) Deprem

4. İnsanlar, ihtiyaçları doğrultusunda doğada bazı değişiklikler yaparlar.

Bu değişikliklerden hangisinin doğal ortama ve ilişkilere verdiği zarar diğerlerine oranla fazladır?

- A) Engibeli alanlarda ulaşım için tünel, viyadük ve köprü yapılması
- B) Su gereksinimi ve enerji üretimi için akarsular üzerinde barajlar yapılması
- C) Tarımsal üretimde üretim ve verimi artırmak için sulama kanallarının yapılması
- D) Yeni tarım alanları oluşturmak için sulak alanlar ve bataklıkların kurutulması
- E) Daha fazla verim elde etmek amacıyla, tarlaların sürülerek nadasa bırakılması
5. İnsanlar hava küre de denilen atmosferden;
- I. ulaşım,
- II. tarım,
- III. haberleşme

faaliyetlerinden hangileri için yararlanamazlar?

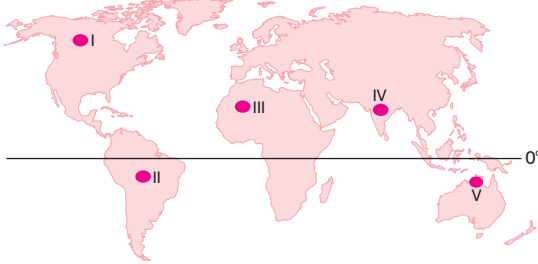
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
- D) I ve II E) II ve III
6. • Delta ovalarına sanayi tesislerinin kurulması
- Deprem riski yüksek alüvyal alanlara konutlar yapılması
- Dere yataklarının üzerine yerleşim alanlarının kurulması

Yukarıda verilen durumlar, aşağıdakilerden hangisine kanıt olarak gösterilebilir?

- A) İnsanların doğayı en iyi şekilde kullandıklarına
- B) İnsanların doğayı yeterince tanımadan proje yaptıklarına
- C) Doğal çevrenin, insan yaşamı üzerinde çok etkili olduğuna
- D) İnsanların doğal koşullara en uygun yararlanma biçimlerini tercih ettiğine
- E) Gelişen teknoloji ile insanın doğadan daha iyi yararlandığına

Doğa-İnsan Etkileşimi

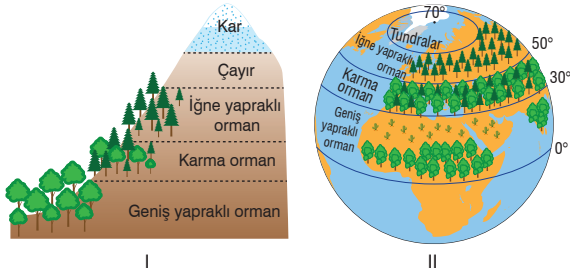
7. • Ağaç kütüklerinden yaptıkları evlerde ya da geyik derisinden yaptıkları çadırlarda yaşarlar.
• Porsuk, tilki, ayı gibi hayvanların kürklerinden yaptıkları elbiseleri kat kat giyerler.
• Temel geçim kaynakları hayvan avcılığı, geyik çobanlığı ve balıkçılıktır.

Yukarıda özellikleri verilen insan topluluklarının yaşadıkları yöreler, harita üzerinde kaç numara ile gösterilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. Aşağıdaki görsellerde, coğrafyanın konularını ele alırken kullandığı ilkeler gösterilmiştir.

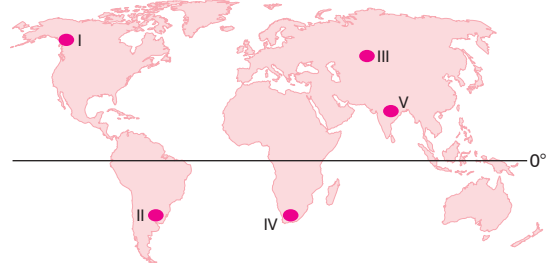
Sayım yılı	Nüfus miktarı
1927	13 648 270
1960	27 754 820
1980	44 736 957
2000	67 853 315
2012	75 561 312

III

Buna göre, bu ilkeler aşağıdakilerden hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

I	II	III
A) Yatay Dağılış	Nedensellik	Dikey Dağılış
B) Nedensellik	Yatay Dağılış	Bağlantı kurma
C) Dikey Dağılış	Yatay Dağılış	Zamanda dağılış
D) Bağlantı kurma	Dikey Dağılış	Nedensellik
E) Dikey Dağılış	Bağlantı kurma	Yatay Dağılış

9. Sıcaklık, yağış ve nem gibi iklim olayları canlıların yer-yüzüne dağılışını etkiler.

Buna göre, yukarıdaki Dünya haritasında numaralandırılarak gösterilen bölgelerin hangisi insanların yerleşip – yaşaması için diğerlerine oranla elverişsiz koşullara sahiptir?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

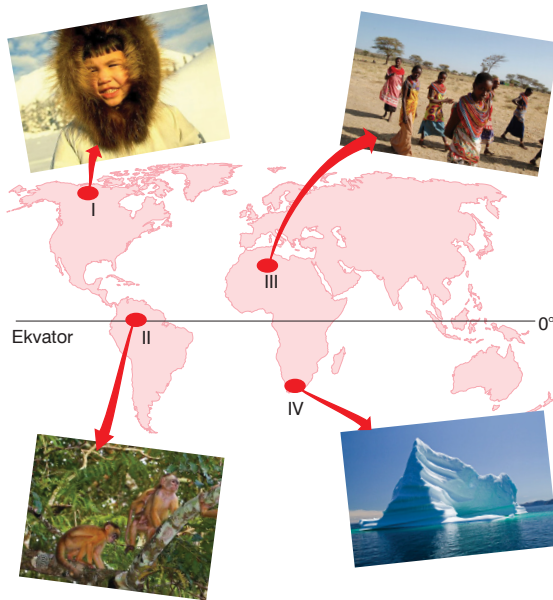
10. Coğrafi olay ve olgular neden – sonuç ilişkisine göre değerlendirildiğinde aşağıdakilerden hangisi yanlıştır?

Neden	Sonuç
A) Yıl içinde dört mevsimin belirgin olarak yaşanması	Yıl içerisinde giysi değiştirme ihtiyacının fazla olması
B) Ekvatorial bölgenin çok sıcak ve nemli olması	İnsanların yerleşme için yüksek yerleri seçmesi
C) Orta Asya'da yazların sıcak ve kurak geçmesi	Göçebe hayvancılık ve yünlü dokumanın yaygın olması
D) Alaska, İskandinav Yarımadasında sıcaklıkların çok düşük olması	Beslenmede et ve balık tüketiminin fazla olması
E) Akdeniz kıyılarında kışların ılık ve yağışlı geçmesi	Orman yangını riskinin fazla olması

1. Aşağıda verilen doğal olay-oluşum meydana geldiği ortam eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) Atmosfer
- B) Litosfer
- C) Hidrosfer
- D) Hidrosfer
- E) Atmosfer

2.

Yukarıdaki Dünya haritasında, numaralı bazı bölgeler, buldukları ortamı ifade eden görsellerle eşleştirilmiştir.

Bunlardan hangilerinin yanlış olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız III C) Yalnız IV
- D) I ve III E) II ve III

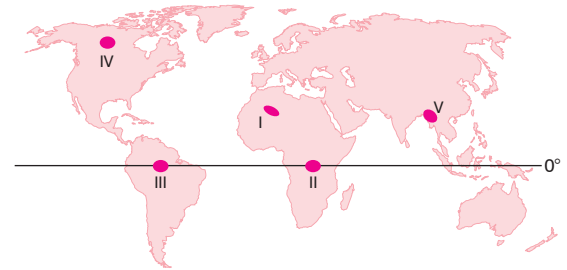
3. Doğa-insan etkileşimi ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi yanlıştır?

- A) Orta Asya'da insanların daha çok buğday, Güney-doğu Asya'da ise pirinç ile beslenmeleri doğal koşulların farklı olması ile ilgilidir.
- B) Kırsal kesimlerde konutların ahşap, kerpiç ya da taştan yapılması, doğal koşulların insan yaşamı üzerinde etkili olduğunu gösterir.
- C) Deprem, volkanizma gibi doğal afetler sıcak kuşak ülkelerinde daha fazla hasara neden olur.
- D) Afganistan, Somali, Bangladeş gibi ülkelerde doğal koşulların insan yaşamı üzerindeki etkisi fazladır.
- E) Dar ve derin akarsu vadilerinin viyadük ve köprülerle aşılması, insanın doğal çevre üzerindeki etkisine örnektir.

4. Aşağıdaki doğal afetlerden hangisinin atmosfer kökenli olduğu söylenemez?

- A) Kuraklık B) Yıldırım C) Çiğ
- D) Tsunami E) Sel

5.

Yukarıdaki Dünya haritasında numaralandırılarak gösterilen bölgelerin hangisinde "yeterli ve temiz suya erişim" önemli bir sorundur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

Doğa-İnsan Etkileşimi

6. Amazon ve Kongo nehirlerinin havzaları Dünya'nın seyreker nüfuslu yerleridir. (I) Çünkü buralarda sıcaklık ve nem fazla, bitki örtüsünün gür olması yerleşmeyi olumsuz etkilemektedir. (II) Yani iklim koşulları yerleşme ve bazı ekonomik faaliyetleri olumsuz etkilemektedir. (III) Bu nedenle Ekvatorial kuşakta yüksek yerler alçak yerlere oranla tercih edilmektedir. (IV) Büyük Sahra, Orta Asya ve Avustralya'nın iç kısımları ise Dünya'nın seyreker nüfuslu yerleridir. (V)

Yukarıdaki paragrafın kaç numaralı cümlelerinde coğrafyanın dağılışı ilkesi kullanılmıştır?

- A) Yalnız II B) Yalnız III C) Yalnız IV
D) I ve V E) II ve V

7. **Aşağıdakilerden hangisi, coğrafyanın farklı bir alt dalının inceleme alanına girmektedir?**

- A) Yerleşmelerin ortaya çıkışı ve gelişim süreci
B) Yerleşmelerin kurulmasında etkili olan faktörler
C) Yerleşmelerdeki konutlarda kullanılan malzemeler
D) Akarsuların akım düzeni üzerinde etkili olan faktörler
E) Yerleşme dokuları ve yerleşme tipleri

8. **Fiziki coğrafyanın kurucusu kabul edilen Alexander Von Humboldt (1769-1859)'un, coğrafya bilimine kazandırdıkları arasında aşağıdakilerden hangisi yoktur?**

- A) Yükseltelerin tespitinde ilk kez barometre kullanımı
B) Uydu görüntülerinin ilk defa haritacılıkta kullanılması
C) Bitki topluluklarının yükselti, iklim ve toprak koşullarıyla ilişkisinin incelenmesi
D) Güney Amerika Kıtası'nın batısındaki soğuk su akıntısının keşfedilmesi
E) İzohips ve izobat eğrilerinin çizimi

9. Coğrafyanın suları inceleyen dalına hidrografiya denir.

Aşağıdakilerden hangisi, hidrografyanın konusu olan suları inceleyen alt bilim dallarından biri değildir?

- A) Limnoloji B) Litoloji C) Potamoloji
D) Hidroloji E) Oseonografiya

10. Bir yörede yürütülen ekonomik faaliyetler ile doğal koşullar birbiriyle ilişki içerisinde olup, doğal ortamdan etkilenirler.

Buna göre, yukarıdaki Türkiye haritasında gösterilen ekonomik faaliyetlerin hangisinde doğal çevre koşulları arasındaki etkileşim hangisinde diğerlerine oranla azdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

11. **Aşağıdaki görsellerin hangisinde "insanın doğa üzerindeki etkisi" daha belirgindir?**

YERKÜRE'NİN ŞEKLİ VE HAREKETLERİ

2. BÖLÜM

YERKÜRE'NİN ŞEKLİ VE HAREKETLERİ

TEST

1

1. Almanya'da haziran ve temmuz aylarında görülen hava olayları Şili'de aralık ve ocak aylarında görülmektedir. Bu durum, Şili'nin hangi özelliği ile en iyi açıklanabilir?

- A) Güneydoğu alizelerine açık olmasıyla
B) Güney Yarım Küre'de yer almasıyla
C) Yüzey şekillerinin engebeli olmasıyla
D) Kuzey – güney yönünde geniş yer kaplamasıyla
E) Sürekli yüksek basınç merkezlerinin etkisinde kalmasıyla

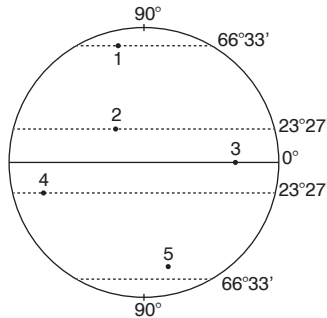
2. Aşağıdaki enlemlerin hangisinde cisimlerin öğle vakti oluşan gölge boyu yıl içerisinde bazen kuzeye, bazen güneye düşer?

- A) 32° Güney B) 50° Kuzey C) 21° Güney
D) 42° Kuzey E) 36° Güney

3. Güneş ışınlarının Dünya üzerindeki bir noktaya düşme açısının aylara göre değişmesi, aşağıdakilerden hangisinin bir sonucudur?

- A) Yerküre'nin Güneş'e olan uzaklığının
B) Yer'in Güneş çevresindeki dönüş süresinin
C) Yer'in küresel şeklinin
D) Yer'in eksenini çevresindeki hareketinin
E) Yer eksenini ile ekliptik arasındaki açının

4.

Yukarıdaki harita üzerinde belirlenmiş noktaların hangisinde gece ve gündüz süresi yıl içinde en fazla değişir?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

5. Yerküre'nin şeklinin tam küre olmadığını savunan bir bilim insanı, bu yargısına aşağıdakilerden hangisini kanıt olarak kullanabilir?

- A) Kutuplarda yer çekiminin, Ekvator'dan fazla olmasını
B) Ekvator'dan kutuplara doğru çizgisel hızın azalmasını
C) Güneş ışınlarının dönenceler arasında dik düşmesini
D) Paralel boylarının Ekvator'dan kutuplara doğru kısalmasını
E) Ardışık iki meridyen arası uzaklığın Ekvator'dan kutuplara doğru kısalmasını

6. Aşağıdakilerden hangisi, Dünya'nın küresel şeklinden etkilenmez?

- A) Güneş ışınlarının düşme açısı
B) Yer'in çizgisel hızı
C) Deniz suyu tuzluluğu
D) Mevsimlerin gün süresi
E) Atmosferin kalınlığı

7. Aşağıdakilerden hangisi, diğer dördünün nedenidir?

- A) Yerel saat farklarının oluşması
B) Dinamik basınç kuşaklarının oluşması
C) Sürekli rüzgârların sapmaya uğraması
D) Gece ve gündüzün peş peşe yaşanması
E) Dünya'nın eksenini etrafında dönmesi

8. Dünya'nın Güneş'e en uzak olduğu tarihin 4 Temmuz, en yakın olduğu tarihin 3 Ocak olmasının nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dünya yörüngesinin elips şeklinde olması
B) Dünya'nın eksenini etrafında dönmesi
C) Dünya ekseninin 23°27' eğik olması
D) Dünya'nın küresel şekli
E) Dünya'nın, Güneş çevresinde dönmesi

9. Sürekli rüzgârların Kuzey Yarım Küre'de hareket yönünün sağına, Güney Yarım Küre'de ise soluna doğru sapmaya uğraması
- Yerküre'nin bir yarısının karanlık, diğer yarısının aydınlık olması
 - Bir yerin doğusunda Güneş'in daha önce doğup, daha önce batması
 - Tan ve gurup sürelerinin Ekvator'dan kutuplara doğru uzaması
 - Okyanus akıntılarının Kuzey Yarım Küre'de saat ibresi yönünde halkalar oluşturması

Yukarıda verilen özelliklerden kaç tanesinin ortaya çıkmasında "Dünya'nın eksenini etrafında batıdan doğuya doğru dönmesi" etkili olmuştur?

- A) 1 B) 2 C) 3 D) 4 E) 5

10. Dönencelerin 23°27' enlemlerinden, kutup dairelerinin 66°33' enlemlerinden geçmesinde aşağıdakilerden hangisi **temel etkindir?**

- A) Yerküre'nin eksenini etrafında dönmesi
B) Yerküre'nin eksen eğikliği
C) Yer yörüngesinin elips şeklinde olması
D) Yerküre'nin küresel şekli
E) Yerküre'nin yıllık hareketi

11. Aydınlanma çemberinin yıl boyunca kutup noktalarından geçmesi için;

- I. Dünya'nın eksenini etrafında doğudan batıya doğru dönmesi,
II. Yörünge düzleminin Ekvator düzlemiyle çakışık olması,
III. Dünya'nın şeklinin tam bir küre olması,
IV. Yer yörüngesinin tam bir daire olması

gibi durumlarından hangisinin gerçekleşmesi gerekir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız IV
D) I ve III E) III ve IV

12. Dünya'nın eksen eğikliği, aşağıdakilerden hangisini **etkilemez?**

- A) Matematik iklim kuşaklarının oluşumunu
B) Gece ve gündüz süresi uzunluklarını
C) Aydınlanma çemberinin yerini
D) Yer'in çizgisel hızını
E) Güneş'in doğuş ve batış saatlerini

13. Kuzey Yarım Küre'de sonbahar ve kış mevsimleri 89 gün, ilkbahar 93 gün, yaz mevsimi ise 94 gün sürer.

Bu durum, aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Yer eksenini ile Ekliptik düzlemi arasında 66°33' lik açı olmasıyla
B) Yer yörüngesinin elips şeklinde olmasıyla
C) Dünya'nın eksenini etrafında batıdan doğuya doğru dönmesiyle
D) Güneş ışınlarının düşme açısının Ekvator'dan kutuplara doğru küçülmesiyle
E) Yerküre'nin kutuplardan basık olmasıyla

14. Güneş ışınlarının Yengeç Dönencesi'ne dik geldiği gün, aşağıdaki kentlerin hangisinde gece süresi **en uzundur?**

- A) İzmir B) Adana C) Samsun
D) Ankara E) Van

1. Güneş ışınlarının Yengeç Dönencesi'ne dik düştüğü bir günde, aşağıdaki ülkelerin hangisinde kış mevsimine girilir?

- A) Meksika B) Fransa C) Arjantin
D) İtalya E) Çin

2. İzmit 30° Doğu boylamı, 40° Kuzey enlemi üzerinde yer alır. 21 Haziran günü İzmit'ten başka bir kente giden bir kişi gündüz süresinin İzmit'tekinden kısa olduğunu, ancak öğle vaktinin daha önce yaşandığını gözlemlemiştir.

Buna göre, bu kişinin ulaştığı kent İzmit'e göre hangi yönde bulunmaktadır?

- A) Güneybatı B) Kuzey
C) Güneydoğu D) Doğu
E) Kuzeydoğu

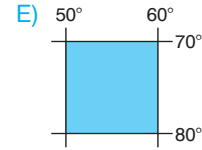
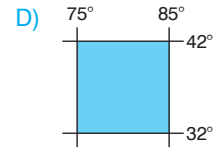
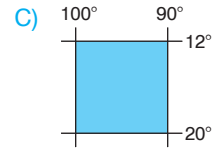
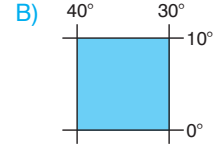
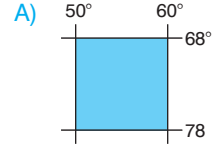
3. Aşağıdaki enlemlerin hangisinde gece ve gündüz sürelerinin 24 saati aştığı söylenebilir?

- A) 23°27' B) 45° C) 60°
D) 72° E) 48°

4. Aşağıdakilerden hangisi yalnızca ekinoks tarihlerinde görülen bir özellik değildir?

- A) Aydınlanma çemberinin kutup noktalarından geçmesi
B) Aynı boylam üzerinde yerel saatlerin aynı olması
C) Farklı yarımkürelerde bahar mevsimlerinin başlaması
D) Dünya'nın her yerinde gece – gündüz eşitliğinin yaşanması
E) Güneş ışınlarının öğle vakti Ekvator'a dik düşmesi

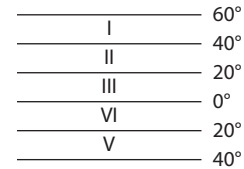
5. Aşağıda coğrafi koordinatları verilen bölgelerin hangisinde yıl içinde dört mevsim belirgin olarak yaşanır?

6. "Ekvator'dan kutuplara doğru sürekli ve düzenli değişen" durumların nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dünya'nın dönüş yönü
B) Dünya'nın küresel şekli
C) Dünya'nın günlük hareketi
D) Dünya'nın eksen eğikliği
E) Dünya yörüngesinin elips olması

7.

Aralık ayında yukarıda gösterilen bölgelerin hangisinde gece süresi diğerlerinden uzundur?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8. Öğle vakti yıl boyunca gölge yönünün kuzeye düştüğü bir merkez için aşağıdakilerden hangisi kesinlikle söylenebilir?

- A) Yeryüzü şekilleri sadedir.
- B) Güney Yarım Küre'de yer alır.
- C) Doğu – batı doğrultusunda geniş yer kaplar.
- D) Yengeç Dönencesinin kuzeyindedir.
- E) Gölge boyu yılda iki kez sıfır olur.

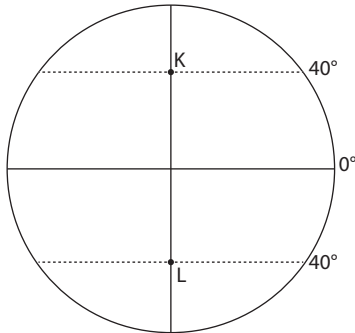
9. Türkiye ve Avustralya'nın aşağıdaki özelliklerinden hangisinin farklı olması, Dünya'nın şekli ile açıklanamaz?

- A) Çizgisel hızlarının
- B) Tan ve gurup sürelerinin
- C) Deniz suyu sıcaklıklarının
- D) Yer çekimlerinin
- E) Yaşadıkları mevsimlerin

10. Aşağıdakilerden hangisi, Dünya'nın eksen eğikliğine bağlı olarak değişmez?

- A) Muson rüzgârlarının esme yönü
- B) Gün süresi uzunluğu
- C) Güneş ışınlarının düşme açısı
- D) Güneş'in doğuş ve batış saatleri
- E) Cisimlerin gölge boyları

11.

K merkezinde Güneş, L'den önce doğup, sonra batırsa gün aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) 20 Aralık
- B) 14 Ocak
- C) 5 Şubat
- D) 24 Kasım
- E) 19 Mayıs

12. Ekvator düzlemi ile ekliptik arasındaki açı $23^{\circ}27'$ değilse 15° olsaydı, aşağıdakilerden hangisi yanlış olurdu?

- A) Dört mevsimin yaşandığı yerler genişlerdi.
- B) Güneş ışınlarının dik geldiği yerler daralır.
- C) Kutup dairelerinin sınırı 70° olurdu.
- D) Dönenceler 15° enlemlerinden geçerd.
- E) Ekvator'da ortalama sıcaklık artardı.

13. Ekvator'dan uzaklaşıldıkça gece – gündüz süreleri arasındaki fark giderek artar.

Buna göre, aşağıdaki ülkelerin hangisinde gece – gündüz süresi farkı diğerlerinden azdır?

- A) İzlanda
- B) Norveç
- C) Kanada
- D) Peru
- E) İngiltere

14. Güneş ışınlarının Oğlak Dönencesi'ne dik geldiği gün için, aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kuzey Yarım Küre'de geceler gündüzlerden uzundur.
- B) Güneye doğru gidildikçe gündüz süresi uzar.
- C) Aynı boylamda Güneş aynı anda doğup, aynı anda batar.
- D) Güney Yarım Küre'de yaz gündönümüdür.
- E) Aydınlanma çemberi kutup dairelerine teğet geçer.

1. Aşağıdakilerden hangisinin ortaya çıkmasında temel etken Dünya'nın dönüş yönüdür?

- A) Gece ve gündüzün peş peşe yaşanması
- B) Sürekli rüzgârların Kuzey Yarım Küre'de sağa sapması
- C) Cisimlerin gölge boylarının yıl içerisinde değişmesi
- D) Dinamik basınç kuşaklarının ortaya çıkması
- E) Yerel saat farklarının ortaya çıkması

2. Aşağıda, Dünya'nın eksenini etrafındaki dönüşünden kaynaklanan çizgisel hızları verilen merkezlerin hangisinin enlem derecesi en büyüktür?

- A) 1240 km/h
- B) 860 km/h
- C) 1670 km/h
- D) 420 km/h
- E) 1440 km/h

3. I. Yıl içinde gece – gündüz süresinin iki kez eşit olması
 II. Cisimlerin gölge boylarının yılda iki kez sıfır olması
 III. En uzun gündüzün 21 Aralık'ta yaşanması
 IV. Sürekli rüzgârların sağa doğru sapmaya uğraması
 V. Cisimlerin öğle vaktindeki gölge yönlerinin bazen kuzeye, bazen güneye düşmesi

Yukarıda verilenlerden hangileri bir merkezin dönenceler arası kuşakta yer aldığına kesin kanıttır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve V
- E) IV ve V

4. Aşağıda bazı olaylar ve nedenleri eşleştirilmiştir.

Bunlardan hangisinin nedeni yanlış verilmiştir?

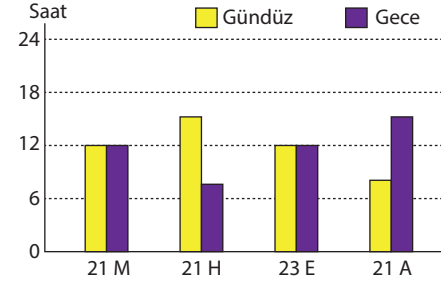
- A) 30° ve 60° enlemlerinde sürekli dinamik basınç kuşaklarının oluşumu → Dünya'nın eksenini etrafında dönmesi
- B) Gece ve gündüzün peş peşe yaşanması → Dünya'nın Güneş çevresinde dönmesi
- C) Tan ve gurup sürelerinin Ekvator'dan kutuplara doğru uzaması → Çizgisel hızın Ekvator'dan kutuplara doğru azalması
- D) Yer çekiminin kutuplarda fazla, Ekvator'da az olması → Dünya'nın kutuplardan basık, Ekvator'dan şişkin olması
- E) Güneş'in doğuş ve batış saatlerinin yıl içinde değişmesi → Dünya ekseninin 23°27' eğik olması

5. X uçağı Yengeç Dönencesi, Y uçağı 10° güney enlemi, Z uçağı ise Güney Kutup Dairesi üzerinde yer almaktadır.

Buna göre, aynı boylam üzerinden aynı anda doğuya doğru aynı yükseklikte ve aynı hızda hareket eden bu uçakların, turunu en erken bitirenden en geç bitirene doğru sıralanışı, aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

- A) Y, X, Z
- B) Z, X, Y
- C) Y, Z, X
- D) X, Y, Z
- E) X, Z, Y

6. Aşağıdaki tabloda bir merkezin yılın farklı tarihlerindeki gece – gündüz süresi uzunlukları verilmiştir.

Buna göre, gece – gündüz süresi uzunlukları verilen merkezin konumu için aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Ekvator çizgisi üzerindedir.
- B) Güney Kutup Dairesinin üzerindedir.
- C) Kuzey Yarım Küre orta kuşağındadır.
- D) Tropikal kuşakta yer alır.
- E) Kuzey kutup noktasındadır.

7. Güney Yarım Küre orta kuşağında yer alan bir merkez ile ilgili;

- I. Gölge boyu hiç bir zaman sıfır olmaz.
- II. Yıl içinde dört mevsim belirgin olarak yaşanır.
- III. Sürekli rüzgârlar sağa doğru sapmaya uğrar.
- IV. Öğle vakti, cisimlerin gölge yönü güneye düşer.
- V. Güneş ışınları hiç bir zaman 90° ile düşmez.

gibi yargılardan hangisi yanlıştır?

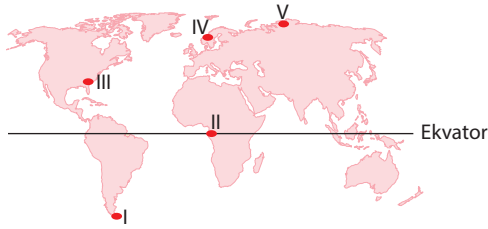
- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) Yalnız V
- D) II ve IV
- E) IV ve V

Yerküre'nin Şekli ve Hareketleri

8. Dünya, Güneş çevresindeki yıllık hareketini elips değil de, daire şeklinde bir yörüngede yapsaydı aşağıdakilerden hangisi gerçekleşmezdi?

- A) Dünya'nın Güneş çevresindeki hızı aynı olurdu.
B) Mevsimlerin gün süresi eşit olurdu.
C) Orta kuşakta dört mevsim yaşanmazdı.
D) Dünya'nın Güneş'e olan uzaklığı değişmezdi.
E) Sonbahar ekinoksu 21 Eylül'de yaşanırdı.

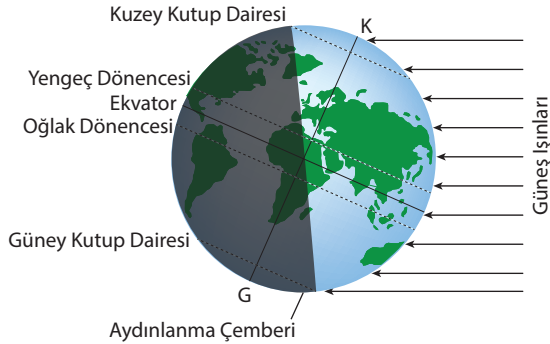
9.

21 Haziran'da yukarıdaki haritada numaralanmış merkezlerin hangisinde en uzun gündüz yaşanır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

10.

Dünya, Güneş karşısında şekildeki konumdayken aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Oğlak ve Yengeç dönenceleri öğle vakti Güneş ışınlarını aynı açıyla alır.
B) Güneye doğru gidildikçe gece süresi uzar, gündüz süresi ise kısalır.
C) Kuzey Kutup Dairesinde Güneş 1 gün süreyle batmaz.
D) Kuzey Yarım Küre'de yıl içindeki en kısa gölge boyu gözlenir.
E) Ekvator üzerindeki merkezlerde gece – gündüz süresi eşittir.

11. Türkiye'de aşağıdaki ayların hangisinde gece süresinin giderek uzadığı söylenemez?

- A) Temmuz B) Eylül C) Ekim
D) Ağustos E) Ocak

12. Aşağıda gece – gündüz süreleri verilen merkezlerden hangisinde çizgisel hız diğerlerinden azdır?

